

PENSIOENRECHTSPRAAK 2022

Week 3/1 – 9/1

Geen relevante pensioenuitspraken

Week 10/1 – 16/1

Rechtbank Den Haag 11 januari 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:119

Rubriek: rechtenkorting/korting/informatie/verjaring

Samenvatting: werknemer nam van 983 tot 2002 deel aan een bij een verzekeraar ondergebrachte pensioenregeling. In 2008 vond collectieve waardeoverdracht naar Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT) plaats. In 2013 en in 2014 volgde een korting. Werknemer vordert schadevergoeding van PMT omdat hij bezwaar tegen de waardeoverdracht zou hebben gemaakt als hij had geweten met een korting te kunnen worden geconfronteerd. Hij was afgegaan op informatie van PMT over de gevolgen van de waardeoverdracht, waarin niet over de kortingsmogelijkheid werd gerept. De werknemer onderbouwde zijn vordering uitsluitend door verwijzing naar Gerechtshof Den Haag 8 mei 2018, ECLI:NL:GHDHA:2018:958. In die zaak werd een soortgelijke vordering toegewezen voor een pensioengerechtigde, die direct met schade werd geconfronteerd ook al zou later inhaalindexering kunnen plaatsvinden. De Kantonrechter oordeelt dat voor werknemer nog niet vast staat dat hij daadwerkelijk schade zal leiden, daar inhaalindexering mogelijk is. Verder oordeelt de Kantonrechter dat de vordering ter zake de eerste korting is verjaard omdat de werknemer meer dan 5 jaar na de brief waarin de eerste korting werd aangekondigd een vordering instelde. Beroep op HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603 slaagde niet, omdat werknemer anders dan in die zaak niet afging op de deskundigheid van een door hem ingeschakelde adviseur. Beroep op art. 3:303 BW en art. 6:89 BW van PMT afgewezen.

Annotatie: een goed gemotiveerde uitspraak, met name op het punt van de mogelijkheid van hersteltoeslagen. Ook in deze uitspraak wordt de lijn gevolgd dat de verjaringstermijn voor de vordering tot schadevergoeding gelijktijdig begint te lopen met de verjaringstermijn voor de nakomingsvordering indien belanghebbende gelijktijdig met de niet nakoming en de schade bekend wordt. De niet-nakoming betreft dan de toekenning van pensioenaanspraken volgens het pensioenreglement. Gesteld had kunnen worden dat PMT de wettelijke kortingsregeling niet jegens de werknemer had mogen toepassen op grond van onaanvaardbaarheidsleerstuk, met een beroep op de door PMT gegeven

informatie (een vordering die overigens m.i. ook voor afwijzing gereed zou hebben gelegen).

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2022:119&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 januari 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:25

Rubriek: pensioenovereenkomst/uitleg

Samenvatting: aanvulling van een pensioenovereenkomst gebaseerd op een PowerPointpresentatie rechtsgeldig geoordeeld, een cijfermatig memo voor de gewezen werknemer betrof de uitvoering en vormde geen zelfstandige aanvulling van de pensioenovereenkomst. Feitelijke uitleg van de aanvulling.

Annotatie: kantoorzaak WPMT. Voor de rechtsontwikkeling is van belang dat de pensioenovereenkomst vormvrij is, zodat deze ook kan zijn gebaseerd op een PowerPointpresentatie.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:25&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 17/1 – 23/1

Gerechtshof Den Haag 18 januari 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:16

Rubriek:

pensioenovereenkomst/toeslagen/indexering/onderbrenging/goed werkgeverschap

Samenvatting: heeft werkgever in strijd met het goed werkgeverschap (art. 7:611 BW) en de onderbrengingsplicht (art. 23 Pensioenwet) gehandeld door met ingang van 2003 de eindloonregeling te sluiten voor nieuwe deelnemers en vanaf 2016 de middelloonregeling die de eindloonregeling vanaf 2003 verving eveneens te sluiten, waardoor de voorwaardelijke toeslagverlening eindigde door het leeglopen van het voor toeslagverlening bij de verzekeraar aangehouden depot, gevuld met rentewinstdeling/overrente. Vordering tot voortzetting toeslagverlening wel toewijsbaar, omdat in de geëindigde uitvoeringsovereenkomst was overeengekomen dat tekorten in het depot voor toeslagverlening moesten worden aangevuld. Weliswaar betekent dit niet dat een afdwingbaar recht op continuatie van de toeslagverlening bestaat, maar wel dat door invulling van de eisen van redelijkheid en billijkheid die de rechtsverhouding tussen werkgever en (gewezen) werknemers beheersen moet worden geoordeeld of de werkgever moet bijstorten, waartoe hij in beginsel is gehouden.

Annotatie: vergelijk Gerechtshof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2043 en Gerechtshof Amsterdam 29 maart 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:933 waaruit blijkt dat indien een bijstortplicht wordt aangenomen, sprake is van de facto onvoorwaardelijke toeslagverlening.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2022:16&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Limburg 19 januari 2022, ECLI:NL:RBLIM:2022:474

Rubriek: advies/accountant/samenstelopdracht

Samenvatting: vordering strekkend tot schadevergoeding omdat accountant naliet te adviseren het pensioen in eigen beheer van de DGA premievrij te maken met het oog op de verlieslijdende positie van de BV, waardoor het pensioen niet voor verwezenlijking vatbaar zou zijn en de DGA het risico liep op belastingclaims, afgewezen omdat dergelijke advisering buiten het bereik van de samenstelopdracht viel.

Annotatie: de vraag rijst hoe het oordeel zou hebben geluid bij een controleopdracht.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBLIM:2022:474&showbutton=true&keyword=pensioen>

CRvB 20 januari 2022, ECLI:NL:CRVB:2022:220

Rubriek: procesrecht/besluit/Awb

Samenvatting: vordering strekkend tot schadevergoeding ingesteld tegen het College van B&W van een gemeente wegens het nalaten informatie te verstekken aan het ABP betreft het handelen van het college van B&W in verband met de pensioenovereenkomst ondergebracht bij het ABP. Omdat het ABP in 1996 is geprivatiseerd en het gestelde schade toebrengende feit in 1998 speelde, dient niet een bestuursrechtelijke maar een civielrechtelijke procedure te worden gevoerd. Het nalaten in 1998 is geen besluit in de zin van de Awb.

Annotatie: het betrof een lang slepende strijd. De vraag rijst of een civielrechtelijke vordering inmiddels is verjaard.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:CRVB:2022:220&showbutton=true&keyword=pensioen>

**Gerechtshof Amsterdam 18 januari 2022,
ECLI:NL:GHAMS:2022:141**

Rubriek: advies/advisering

Samenvatting: bij opdracht tot samenstellen jaarrekening hoeft accountant niet spontaan te adviseren over de fiscale consequenties van afstand van verdere pensioenopbouw (zoals het beantwoorden van de vraag of daarmee het gebruikelijk fiscaal loon moet worden verhoogd omdat de BV een kostenbesparing heeft respectievelijk of deze verhoging achterwege kan blijven om de crisisheffing te voorkomen).

Annotatie: de “spontane” adviesplicht van de accountant bij een samenstelopdracht lijkt beperkt. De vraag rijst hoe dit uitpakt in geval van een controleopdracht. Voor de pensioenpraktijk is een en ander vooral relevant in het kader van het verrichten van een werkingssfeeronderzoek.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2022:141&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 24/1 – 30/1

**Rechtbank Midden-Nederland 27 januari 2022,
ECLI:NL:RBMNE:2022:241 en 242**

Rubriek: afkoop

Samenvatting: vordering tot afkoop pensioen boven wettelijke afkoopgrens van art. 66 Pensioenwet afgewezen. Spoedeisend belang in kort geding niet getoetst omdat de vordering op deze inhoudelijke grond wordt afgewezen. Argument dat de Pensioenwet niet voor eiseres (zaak 241; zaak tegen BPF Detailhandel) respectievelijk eiser (zaak 242; zaak tegen Achmea als pensioenuitvoerder van PF Rabobank) geldt omdat zij geen toestemming hadden gegeven voor die wet afgewezen. De Pensioenwet is door de democratisch gekozen wetgever vastgesteld en betreft geen bedrijfsbeleid van de pensioenuitvoerder.

Annotatie: de specifieke procesrechtelijke vereisten voor toewijzing van een vordering in kort geding werden niet getoetst omdat de vordering voor afwijzing gereed lag. De vraag rijst waarom een evident kansloze vordering als deze wordt ingesteld. Opmerking behoeft dat eiseres en eiser in persoon (zonder bijstand door een advocaat) procedeerden.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2022:241&showbutton=true&keyword=pensioen>

en:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2022:242&showbutton=true&keyword=pensioen>

**Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 25 januari 2022,
ECLI:NL:GHARL:2022:535**

Rubriek: werkingssfeer/verplichte deelneming/hoofdzakelijkheids criterium/uitsluitend of in hoofdzaak-criterium

Samenvatting: voor beantwoording van de vraag of de werknemers van een werkgever onder de werkingssfeer van een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds en de algemeen verbindend verklaarde CAO (strekkend tot premieafdracht aan sociale fondsen) vallen zijn de feitelijk uitgevoerde werkzaamheden doorslaggevend, niet relevant is dat deze werkzaamheden slechts tijdelijk werden verricht of de werknemers die de werkzaamheden verrichtten slechts tijdelijk in dienst waren (in afwachting van indiensttreding bij een nieuw op te richten vennootschap) en de hoofdactiviteit van de vennootschap volgens de inschrijving bij de KvK een geheel andere bedrijfstak betrof. Ook de partijbedoeling speelt geen rol.

Annotatie: een uitspraak die past in het systeem van de Wet Bpf 2000. Een vennootschap die tijdelijk personeel in dienst neemt dat elders wordt tewerkgesteld in afwachting van een nieuw op te richten vennootschap, moet een werkingssfeeronderzoek verrichten om de eigen positie te bepalen, ook als sprake is van een tijdelijke situatie. In casus was geen adequaat verweer gevoerd inzake de toepassing van het hoofdzakelijkheids criterium. Indien de werkzaamheden in de metaal en techniek niet de hoofdactiviteit van het totaal waren, rijst echter de vraag of binnen de vennootschap twee ondernemingen hadden kunnen worden onderscheiden. De normadressaat van het verplichtstellingsbesluit van PMT is immers de onderneming waarin ..., niet de werkgever/vennootschap.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:535&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 31/1 – 6/2

PHR 4 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:115

Rubriek: sociaal plan/afvloeiingsregeling/aftopping/leeftijdsonderscheid
Samenvatting: het betreft de aftopping van de afvloeiingsregeling bij ABN AMR. Kantonrechter en Hof oordeelden dat de aftopping verboden leeftijdsonderscheid inhield. De HR vernietigde het arrest van het Hof en verwees naar Gerechtshof Den Haag voor afdoening. Samengevat oordeelde de HR:

- De sociale partners die een afvloeiingsregeling overeenkomen hebben een ruime beoordelingsmarge terzake de legitimiteit van leeftijdsonderscheid en het passend en noodzakelijkzijn daarvan;
- Daarom dient de rechter terughoudend te oordelen;

- Legitimiteit: redelijke verdeling beschikbare middelen, rekening houdend met mogelijkheid pensioenvervroeging;
- Passendheid: criterium is of de afvloeiingsregeling niet kennelijk ongeschikt is om het legitieme doel te bereiken;
- Noodzakelijkheid: doet de regeling op excessieve wijze afbreuk aan de belangen van de door leeftijdsonderscheid benadeelden (weging nadeel betrokkenen tegen het belang voor de samenleving als geheel)

Verwijzingshof: de aftoppingsregeling hield stand op grond van uitvoerige motivering rond legitimiteit, terughoudende toetsing, de maatschappelijke trend tot langer moeten doorwerken, het ontbreken van een norm die recht zou geven op een bepaald uitkeringsniveau uit hoofde van een sociaal plan, het oordeel van de HR dat niet individueel hoeft te worden getoetst, de pensioenvervroegingsmogelijkheid, de kansen op de arbeidsmarkt, het ontbreken van een verplichting tot volledige compensatie tot de AOW-datum, de versoering van een eerder getroffen sociaal plan etc.

De AG oordeelt dat: de rechter terughoudend dient te toetsen en oordeelt dat alle aangevoerde middelen niet tot cassatie dienen te leiden, vooral omdat het een “herhaling van zetten” is. Het arrest van het verwijzingshof is voldoende gemotiveerd.

Annotatie: de zaak is uiteraard heel feitelijk van aard. Voor de rechtsontwikkeling is van belang dat de verdeling van de uit hun aard altijd beperkte middelen voor een afvloeiingsregeling/sociaal plan op zodanige wijze mogen worden verdeeld, dat degenen die hun pensioen vervroegd kunnen laten ingaan om de gevolgen van gedwongen ontslag op te vangen minder of niets uit het sociaal plan ontvangen als hun pensioen dan toch nog adequaat is. In deze zaak was de vergoeding afgetopt tot “nihil” omdat het ouderdomspensioen dat op leeftijd 62 kon ingaan “volwaardig” was. De uitspraak van het Hof geeft “guidance” voor het opstellen van een sociaal plan, maar bijvoorbeeld ook voor het opstellen van compensatoire maatregelen in het kader van de transitie naar een premieovereenkomst met leeftijdsonafhankelijke premie in het licht van de WTP.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2022:115&showbutton=true&keyword=pensioen>

PHR 4 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:99

Rubriek: C-polis/pensioenovereenkomst/arbeidsongeschiktheid/wachttijd/WAO-hiaat

Samenvatting: vordering strekkend tot toekenning WIA-hiaat en premievrije pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid binnen een C-polis in geval van uitdiensttreding vóór ingang van de WAO-uitkering. Verzekeringsovereenkomst en pensioenreglement kenden als voorwaarde voor toekenning van deze rechten dat de WAO-uitkering ingaat tijdens

deelnemerschap. Het recht op een WAO-uitkering ontstaat niet reeds bij het intreden van de arbeidsongeschiktheid die uiteindelijk tot toekenning van een WAO-uitkering leidt, Haviltex-uitleg leidt niet tot de tegengestelde conclusie. De begrippen deelnemer en verzekerde in de voorwaarden hoeven niet te worden uitgelegd in lijn van het begrip “verzekerde” binnen de WAO. Geen systematische uitleg van verzekeringsovereenkomst en pensioenreglement waardoor de begrippen deelnemer en verzekerde worden gelijk gesteld met het begrip “verzekerde” volgens de WAO.

Annotatie: in deze zaak werd “alles uit de kast gehaald” om de eis van deelnemerschap als voorwaarde voor toekenning van WIA-hiaat en premievrije pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid “weg te poetsen”. De AG is van mening dat de verzekeraar de polisvoorwaarden zo mocht inrichten dat deze eis niet zou mogen worden gesteld. Het Convenant toegang tot arbeidsgelateerde verzekeringen gold niet in deze zaak omdat eiser arbeidsongeschikt was voordat het Convenant was gesloten. De WAO ging in op 2 maart 2004, het Convenant gold vanaf 1 januari 2014.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:202:2:99&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 7/2 – 13/2

HR 11 februari 2022, ECLI:NL:HR:2022:162

Rubriek:

pensioenovereenkomst/uitvoeringsovereenkomst/toeslagverlening/indexering

Samenvatting: ASR en Allianz-zaak. Verzekeraar kan niet worden veroordeeld tot nakoming van als onvoorwaardelijk gekwalificeerde toeslagverlening uit hoofde van een pensioenovereenkomst, vastgelegd in een document met de naam pensioenreglement, omdat dit stuk binnen een andere rechtsverhouding dan die met de verzekeraar tot stand kwam.

Annotatie: het betreffende “pensioenreglement” was de pensioenovereenkomst, niet het pensioenreglement als bedoeld in art. 35 Pensioenwet.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Hof:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2020:25&showbutton=true&keyword=pensioen>

AG (gevolgd):

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2021:737&showbutton=true&keyword=pensioen>

HR:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2022:162&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 14/2 – 20/2

PHR 18 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:163 en 349

Rubriek: toeslagverlening/indexering/depot

Samenvatting: vordering tegen werkgever primair strekkend tot nakoming van verondersteld recht op onvoorwaardelijke, subsidiair op voorwaardelijke toeslagverlening. De werkgever behoorde voorheen tot het Philips-concern. De vordering hield in dat de toeslagverlening volgens het ten tijde van de verkoop van de werkgever bij het Philips-pensioenfonds geldende pensioenreglement zou moeten worden gevolgd omdat was toegezegd dat de pensioenregeling bij de werkgever vergelijkbaar zou zijn. De toeslagverlening was gestaakt vanwege het leeglopen van het depot voor toeslagverlening, dat werd gevuld met overrente. Het hof oordeelde dat geen sprake was van onvoorwaardelijke toeslagverlening, maar van voorwaardelijke toeslagverlening met een inspanningsverplichting voor de werkgever de geambieerde toeslagverlening volgens het pensioenreglement van het Philips-pensioenfonds na te komen. Het Hof oordeelt dat de inspanningsverplichting niet is beperkt tot de periode van het dienstverband, dat voor de werkgever geen sprake is van een onaanvaardbaar rechtsgevolg als een bijstortplicht geldt voor de voorwaardelijke toeslagverlening en wijst de vorderingen toe. De AG concludeert als volgt naar aanleiding van het cassatieberoep van de werkgever:

- Haviltex-uitleg leidt er niet toe dat het Hof ten onrechte zou hebben geoordeeld dat sprake was van voorwaardelijke toeslagverlening met een bijstortverplichting op grond van de overeengekomen regeling dat de pensioenregeling vergelijkbaar zou blijven met die van het Philips-pensioenfonds als geldend ten tijde van de verkoop van de werkgever door Philips;
- De waardeoverdracht vanuit het Philips-pensioenfonds naar de verzekeraar van de werkgever impliceerde niet dat afstand van de voorwaardelijke toeslagverlening zoals overeengekomen werd gedaan;
- Het feit dat de Pensioenwet niet verplicht tot de gevorderde toeslagverlening en dat het pensioen bij de werkgever in zijn totaliteit gezien beter was dan het pensioen dat bij het Philips-pensioenfonds zou zijn opgebouwd betekende niet dat de (financiering van) toeslagverlening kon worden gestaakt;

- De pensioenovereenkomst, niet het feit op zichzelf dat bijstortingen werden gedaan, brengt de inspanningsverplichting mee;
- Vergelijking met HR 20 maart 2001, ECLI:NL:HR:2011:AB1206 inzake Kemira waar na een overname ook de toeslagverlening uit het verleden diende te worden gevolgd, bij Kemira omdat de nieuwe werkgever van de discretionaire bevoegdheid om toeslagverlening gebruik diende te maken vanwege een toezegging de vroegere toeslagverlening te volgen, in deze zaak omdat een inspanningsplicht bestond strekkend tot bijstorting.

De AG concludeert dat het arrest van het Hof op de hoofdpunten in stand moet blijven, maar concludeert dat over het moment van verzuim en het gaan lopen van wettelijke rente incorrect werd geoordeeld en dat de HR de zaak op die punten zelfstandig kan afdoen (verzuim en wettelijke rente vanaf datum dagvaarding). Dit laatste punt werd in de aanvullende conclusie weggenomen, omdat het Hof zijn arrest op dit punt correct had aangevuld en verbeterd.

Annotatie: vgl. Gerechtshof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2043 en Gerechtshof Amsterdam 29 maart 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:933 waarin werd geoordeeld dat een bijstortplicht leidt tot de facto onvoorwaardelijke toeslagverlening. Hier balanceerde het Hof tussen onvoorwaardelijke en voorwaardelijke toeslagverlening door een inspanningsverplichting tot bijstorting te veronderstellen.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2022:163&showbutton=true&keyword=pensioen>

Nadere conclusie:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2022:349&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 15 februari 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:378 en 379

Rubriek: factoren/omrekenfactoren/uitstel

Samenvatting: pensioen van KLM-pensioenfonds werd door uitstel lager dan wanneer het niet zou zijn uitgesteld. Het pensioenfonds had voldoende geïnformeerd.

Annotatie: in de praktijk wordt vaak als vanzelfsprekend aangenomen dat een pensioen hoger wordt als het wordt uitgesteld. Dat hoeft echter niet het geval te zijn omdat vaak de omrekenfactoren worden gebruikt als geldend op de datum waarnaar wordt uitgesteld, niet die van de datum waarop het pensioen voor uitstel zou ingaan. Berekeningen zijn dan slechts indicatief. Vgl. HR 2 februari 2018, ECLI:NL:2018:301.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2022:378&showbutton=true&keyword=pensioen>

En:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2022:379&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 15 februari 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:466 na verwijzing door HR 13 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1213

Rubriek: pensioenovereenkomst/streefregeling/affinanciering

Samenvatting: werknemer bouwde tot 2004 pensioen op ondergebracht op basis van een kapitaalverzekering met pensioenclausule. Overeengekomen was dat de streefpensioenen tot tijdsevenredig niveau zouden worden gefinancierd. De zaak betreft de uitvoering van deze affinanciering. Het Hof benoemde een deskundige.

Annotatie: de zaak is voor de rechtsontwikkeling niet relevant, omdat de uitlegvraag of sprake was van een oneigenlijke beschikbare premiereregeling die recht gaf op vastgestelde pensioenen of van een eigenlijke beschikbare premiereregeling die geen affinancieringsplicht kende niet aan de orde was. De affinancieringsplicht was overeengekomen en de zaak betrof uitsluitend de uitvoering daarvan (salaris, factoren en dergelijke).

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2018:1213&showbutton=true&keyword=pensioen>

Verwijzingshof:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:466&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 15 februari 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:469

Rubriek: pensioenovereenkomst/informatieplicht/informatie/procesrecht/proceskosten

Samenvatting: feitelijke kwestie over de juistheid van de vaststelling van pensioenaanspraken. Werkgever Bavaria veroordeeld tot vergoeding van de buitengerechterlijke kosten omdat deze vordering voldeed aan de dubbele redelijkheidstoets (het was redelijk dat de werknemer de kosten maakte en de hoogte van de kosten was redelijk), met als grondslag de redelijkheid. Werkgever niet veroordeeld tot vergoeding van de daadwerkelijke proceskosten. Het Hof overwoog dat een groot deel van de vordering zag op de advocaatkosten die betrekking hadden op het voeren van procedures tegen Bavaria en het pensioenfonds. De vordering tot vergoeding van alle door werknemer in verband met de onderhavige

procedure gemaakte kosten, is slechts toewijsbaar in geval van misbruik van procesrecht of onrechtmatig handelen. Daarvan is pas sprake als het voeren van verweer door Bavaria, gelet op de evidente ongegrondheid daarvan, in verband met de betrokken belangen van de wederpartij achterwege had behoren te blijven. Hiervan kan eerst sprake zijn als Bavaria haar verweer heeft gebaseerd op feiten en omstandigheden waarvan zij de onjuistheid kende dan wel behoorde te kennen of op verweren waarvan zij op voorhand moest begrijpen dat deze geen kans van slagen hadden. Bij het aannemen van misbruik van procesrecht of onrechtmatig handelen door het aanspannen van een procedure past terughoudendheid, gelet op het recht op toegang tot de rechter dat mede gewaarborgd wordt door artikel 6 EVRM (vgl. HR 15 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2360).

Annotatie: de grondslag voor toewijzing van de vordering tot vergoeding van de buitengerechterlijke kosten (de redelijkheid) is kennelijk het goed werkgeverschap van art. 7:611 BW of de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid als bedoeld in art. 6:248, lid 1 BW. Dat blijft onduidelijk. Verder zou toetsing op basis van de dubbele redelijkheidstoets van de proceskosten (de advocaatkosten) interessant zijn geweest, daar deze bijna EUR 150.000 bedroegen.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:469&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 21/2 – 27/2

HR 25 februari 2022, ECLI:NL:HR:2022:328

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/premie/insolventie/faillissement

Samenvatting: beantwoording prejudiciële vraag van rechtbank of vorderingen tot betaling van achterstallige premie verschuldigd aan verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfondsen onder de reikwijdte van Wet homologatie onderhands akkoord vallen en op de voet van art. 370, lid 1 Fw. bij een onderhands akkoord kunnen worden betrokken. Uit de MvT bij art. 369, lid 4 Fw. volgt dat de verplichtingen van een schuldenaar jegens werknemers moeten worden gelijkgesteld met de rechten van werknemers. De werknemers hebben recht op premieafdracht aan het verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfonds, zodat de premieplicht van de schuldenaar/werkgever geldt als een recht van de werknemers. Daarom kan de premievordering van een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds geen onderdeel zijn van een door de rechtbank te homologeren akkoord. In dat verband speelde een rol dat een wetsontwerp aanhangig is om art. 369, lid 4 Fw. in die zin te verduidelijken, dat de verplichting van een werkgever om pensioenpremie aan een pensioenuitvoerder af te dragen

niet in het kader van een onderhands akkoord kan worden gewijzigd zonder medewerking van de werknemers en de pensioenuitvoerder (kamerstukken 36 040).

Annotatie: een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds dat niet aan een akkoord meewerkt loopt het risico, door de werking van de regel “geen premie, toch pensioen”, in plaats van een gedeelte van de verschuldigde premie helemaal niets te ontvangen, maar toch de pensioenrechten dient toe te kennen. De relevante wetsartikel luiden als volgt:

- Art. 369, lid 4 Fw.: Het in deze afdeling bepaalde is niet van toepassing op rechten van werknemers in dienst van de schuldenaar die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten in de zin van artikel 610 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek.
- Art. 370, lid 1 Fw.: Als een schuldenaar verkeert in een toestand waarin het redelijkerwijs aannemelijk is dat hij met het betalen van zijn schulden niet zal kunnen voortgaan, kan hij zijn schuldeisers en zijn aandeelhouders, of een aantal van hen, een akkoord aanbieden dat voorziet in een wijziging van hun rechten en dat door de rechtbank overeenkomstig artikel 384 kan worden gehomologeerd.
- Art. 384 Fw. bevat de regeling voor homologatie door de rechtbank van een akkoord.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rechtbank (prejudiciële vragen aan HR):

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2021:4475&showbutton=true&keyword=pensioen>

Conclusie AG:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2021:1152&showbutton=true&keyword=pensioen>

HR:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2022:328&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Limburg 21 februari 2022, ECLI:NL:RBLIM:2022:1292

Rubriek: cumulatie pensioen en WW

Samenvatting: polis die leidde tot een uitkering ineens met als doel een pensioengat vanaf het bereiken van de AOW-leeftijd op te vangen leidt niet tot mindering van de WW-uitkering. Beroep op wetsgeschiedenis.

- O. 8.1: In een brief van 24 mei 2018 hierover (kamerstuk 29544 nr. 829), waarin de uitbreiding per 1 mei 2018 van de mogelijkheden om de volledige WW-uitkering te behouden naast een ouderdomspensioen is besproken, heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nog eens het volgende over de doelstelling van de onderhavige kortingsbepaling uiteengezet:

“In de WW is de hoofdregel dat inkomsten wegens ouderdomspensioen, onder andere prepensioen en vroegpensioen, geheel op de uitkering in mindering worden gebracht. Een ouderdomspensioen wordt, evenals een WW-uitkering, beschouwd als een inkomensvervangende uitkering vanwege werkloosheid. Achtergrond van deze verrekening is om te voorkomen dat er een cumulatie van werkloosheidsuitkeringen ontstaat. Door deze verrekening bedraagt het totale inkomen – WW én ouderdomspensioen – maximaal 70 procent van het laatstverdiende loon. Dit zorgt er voor dat er in deze situatie een prikkel blijft bestaan voor WW-gerechtigden om het werk te hervatten.”.

- Overweging 8.2: De rechtbank volgt de uitleg van eiser, dat hij voor de verzilvering van zijn polis bij Zwitserleven uitdrukkelijk heeft gekozen voor een eenmalige uitkering. Dat wordt ook uitdrukkelijk bevestigd in de brief van Zwitserleven van 21 januari 2020. Van belang vindt de rechtbank ook dat eiser deze keus niet heeft gemaakt met het zicht op werkloosheid en met het doel tot inzet als vroegpensioen, maar ter opvulling van het pensioengat ná het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Als gevolg van die, door Zwitserleven bevestigde, keus van eiser is er in deze situatie niet sprake van een *periodieke inkomensvervangende uitkering wegens werkloosheid*; aanspraak op WW-uitkering bestaat immers op grond van artikel 19, eerste lid, aanhef en onder i van de WW, niet langer bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Dat Zwitserleven de betaling daarvan vervolgens in vier termijnen heeft opgeknipt (waarvan drie vielen in de WW-periode) maakt dit voor de rechtbank niet anders, nu dit buiten eiser om en in weerswil van zijn keus is gebeurd. Gezien deze duidelijke bedoeling van de polis doet zich een situatie van cumulatie als bedoeld in de hierboven in 8.1 weergegeven toelichting dan ook naar het oordeel van de rechtbank niet voor.

Annotatie: in deze situatie zou de hoofdregel leiden tot korting van pensioen op de WW. Belanghebbende ontsprong (op het nippertje?) de dans gezien het bijzondere karakter van de verzekering.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBLIM:2022:1292&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 28/2 – 6/3

**Rechtbank Midden-Nederland 2 maart 2022,
ECLI:NL:RBMNE:2022:835**

Rubriek: toeslagverlening/voorwaardelijke toeslagverlening/consistentie-eis

Samenvatting: goed werkgeverschap en de consistentie-eis verplicht niet tot aanvullende storting in depot voor nakoming voorwaardelijke toeslagverlening na het eindigen van een uitvoeringsovereenkomst waardoor het depot voor toeslagverlening bij de verzekeraar leegliep. Het betrof een werkgever in de vorm van een stichting die werd gefinancierd door het ministerie van VWS voor de afwikkeling van bepaalde wetgeving. VWS stond niet toe om de middelen van de stichting mede aan te wenden voor het doen van een aanvullende storting in het depot. Daarbij gaf VWS aan dat de werknemers van de stichting in een betere positie verkeerden dan ambtenaren met pensioen bij het ABP, omdat de stichting een eindloonregeling kende. De backservice werd door de Kantonrechter als de facto indexatie beschouwd. Doordat de stichting hierover wel had onderhandeld met VWS, had de stichting in voldoende mate aan haar inspanningsverplichting voortvloeiend uit het goed werkgeverschap om indien mogelijk voor continuïteit van de toeslagverlening zorg te dragen voldaan.

Annotatie: de uitspraak past in de lijn van andere rechtspraak omtrent het leeglopen van depots voor toeslagverlening. Een bijstortplicht zou tot de facto onvoorwaardelijke toeslagverlening leiden. Of de werkgever normadessaat voor de consistentie-eis van art. 95 Pensioenwet is, bleef in het midden. Zie nader Gerechtshof Amsterdam 29 maart 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:933.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2022:835&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 1 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:1618

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverevening/afstand/dwaling
Samenvatting (beperkt tot het aspect pensioen):vereveningsgerechtigde gehouden aan afstand van pensioenverevening in vaststellingsovereenkomst. Beroep op het argument dat de vereveningsgerechtigde niet op de hoogte was van het bestaan van bepaalde pensioenen (onder andere pensioen in eigen beheer opgebouwd door de vereveningsplichtige) faalt omdat de vereveningsgerechtigde zich voor het doen van afstand van het recht op pensioenverevening beter had kunnen laten informeren. Dat de vereveningsgerechtigde niet aan deze onderzoeksplicht voldeed komt voor rekening van de vereveningsgerechtigde. Beroep op dwaling faalde.

Annotatie: evenmin was sprake van een voor de vereveningsgerechtigde onaanvaardbaar rechtsgevolg omdat de vereveningsgerechtigde de feiten waarop dat standpunt berustte onvoldoende had onderbouwd (de

vereveningsplichtige deed een beroep op onderdekking in de BV dat onvoldoende werd weersproken) en de vereveningsgerechtigde zelf over een bestendig pensioeninkomen beschikte.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:1618&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Limburg 2 maart 2022, ECLI:NL:RBLIM:2022:1740

Rubriek: onverschuldigde betaling/verjaring/verzuim/ingebrekestelling/wettelijke rente

Samenvatting: vordering strekkend tot terugbetaling van gedurende ongeveer 16 jaar onverschuldigd betaald arbeidsongeschiktheidspensioen door verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds (BPF Bouw) omdat de WAO-uitkering van betrokkene was geëindigd. Beroep op verjaring faalt omdat de artt. 3:307 BW en 3:308 BW niet van toepassing zijn. Voor een vordering op grond van onverschuldigde betaling geldt art. 3:309 BW. Omdat de verjaring tijdig was gestuit op grond van art. 3:317, lid 1 BW was geen sprake van verjaring. Evenmin sprake van rechtsverwerking. De communicatie van BPF Bouw was weliswaar gebrekkig, maar dat betekent niet dat de terugvordering afstuit op het leerstuk van het onaanvaardbaar rechtsgevolg. Vordering toegewezen. Wettelijke rente verschuldigd vanaf de dag van de dagvaarding omdat het leerstuk van het onaanvaardbaar rechtsgevolg in de weg staat aan het hanteren van de ingangsdata voor het verschuldigd zijn van wettelijke rente als bedoeld in art. 6:205 BW en 6:83, aanhef en onder c BW omdat in de eerste claimbrief van BPF Bouw geen aanspraak werd gemaakt op wettelijke rente.

Annotatie: art. 3:307 BW betreft nakomingsvorderingen, art. 3:308 BW betreft (voor zover hier relevant) vorderingen strekkend tot periodieke betalingen, art. 6:205 BW bepaalt dat de ontvanger van een goed die te kwader trouw is, zonder ingebrekestelling in verzuim verkeert en art. 6:83, aanhef en onder c BW houdt in dat verzuim zonder ingebrekestelling intreedt indien de schuldeiser uit een mededeling van de schuldenaar kan afleiden dat deze in de nakoming van zijn verplichtingen zal tekortschieten.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBLIM:2022:1740&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 7/3 – 13/3

HR 11 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:344

Rubriek: fiscaal/pensioen in eigen beheer/prijsgeven/toeslag/indexatie

Samenvatting: niet per se sprake van het fiscaal prijsgeven van pensioen in eigen beheer indien de pensioenverplichting wordt overgedragen tegen een bedrag dat geen rekening houdt met de na-indexatie in de pensioenovereenkomst.

Annotatie:

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2022:344&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 14/3 – 20/3

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:1960 en 1962

Rubriek: fiscaal/loonheffing over compensatie pensioentekort.

Samenvatting: loonheffing over compensatie in de vorm van betaling van een lump sum aan gepensioneerden voor de overgang van een middelloonregeling naar een premieovereenkomst met collectieve waardeoverdracht van de middelloonaanspraken in de premieovereenkomst na geconstateerd tegenvallend pensioen. Werkgever wenste de loonbelasting te voldoen. Werkkostenregeling toegepast, ook de werknemers waren loonheffing verschuldigd.

Annotatie: een compensatie voor tegenvallend pensioen in de vorm van een betaling ineens aan gepensioneerden kan niet loonbelasting-neutraal worden uitgevoerd indien de betaling bepaalde grenzen overschrijft.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:1960&showbutton=true&keyword=pensioen>

En:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:1962&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 21/3 – 27/3

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:925

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverevening/hoogst persoonlijk recht/erfgenaam/erflater/nalatenschap

Samenvatting: vordering strekkend tot betaling van de bedragen die een overleden vereveningsplichtige uit hoofde van pensioenverevening aan zijn ex-partner diende te betalen ingesteld door de vereveningsgerechtigde

tegen de nieuwe achterblijvende geregistreerde partner van de overleden vereveningsplichtige.

- **Rechtsverwerking.** Enkel tijdsverloop is onvoldoende voor rechtsverwerking. Uit HR 29 september 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1827 volgt dat voor rechtsverwerking bijzondere omstandigheden vereist zijn als gevolg waarvan bij de schuldenaar het rechtens te beschermen vertrouwen is gewekt dat de schuldeiser zijn aanspraak niet (meer) te gelde zal maken of dat de schuldenaar onredelijk zou worden benadeeld of de positie van de schuldenaar onredelijk zou worden verzwaaard indien de schuldeiser zijn vordering alsnog te gelde zou maken. Geen rechtsverwerking omdat vanaf de ingang van het pensioen van de vereveningsplichtige uitvoerig werd onderhandeld over de verevening van het pensioen. De argumenten dat de nieuwe achterblijvende partner (1) in financiële problemen zou komen indien de achterstallige bedragen uit hoofde van pensioenverevening nog zouden moeten worden voldaan, (2) dat fiscale voordelen worden misgelopen indien alsnog zou moeten worden betaald en (3) dat de rechter net zoals bij alimentatie behoedzaam moet omgaan met de mogelijkheid om een betaling met terugwerkende kracht op te leggen gaan niet op. Het gestelde “niet weten” dat de vereveningsgerechtigde nog een vordering had op de overleden vereveningsplichtige gaat niet op gezien de doelstelling van de WVPS, te weten dat tijdens huwelijk opgebouwd ouderdomspensioen dient te worden gedeeld omdat het geacht wordt door een gemeenschappelijke inspanning te zijn opgebouwd.
- **Billijkheidscorrectie.** Veroordeling tot betaling van 50% van de netto door de vereveningsplichtige ontvangen bedragen in plaats van de bruto bedragen met een beroep op het onaanvaardbaarheidsleerstuk door de rechtbank houdt stand in hoger beroep.
- **Proceskosten.** Compensatie, van misbruik van procesrecht door de achterblijvende nieuwe partner van de overleden vereveningsplichtige was geen sprake.

Annotatie: kennelijk was in deze zaak geen mededelingsformulier aan het uitvoeringsorgaan ingezonden, zodat de vereveningsplichtige persoonlijk de bedragen verschuldigd uit hoofde van pensioenverevening diende te voldoen. Hoewel pensioen “hoogstpersoonlijk” is, betrof het in deze zaak een vordering op de nalatenschap van de overleden vereveningsplichtige. De achterblijvende nieuwe partner was enig erfgename. Vgl. Gerecht in eerste aanleg van Curaçao 28 maart 2022, ECLI:NL:OGECAC:2022:45.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:925&showbutton=true&keyword=pensioen>

**Rechtbank Oost-Brabant 22 maart 2022,
ECLI:NL:RBOBR:2022:1120**

Rubriek: pensioen en scheiding/alimentatie

Samenvatting: arbeidsinkomen dat naast pensioen wordt genoten telt mee voor de draagkracht. De argumenten dat dit niet behoort mee te tellen omdat een alimentatieplichtige na ingang pensioen niet verplicht is om te werken en omdat uitsluitend werd gewerkt voor het aflossen van schulden gaat niet op. Een alimentatieplichtige heeft niet de vrije keuze over de bestemming van zijn inkomen.

Annotatie: ik wijs op de mogelijkheid dat indien alimentatie moet worden betaald over fictief inkomen, mogelijk sprake is van eigendomsontneming. Zie EB 2018/5 en 14 en EB 2022/22.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOBR:2022:1120&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 28/3 – 3/4

**Gerecht in eerste aanleg van Curaçao 28 maart 2022,
ECLI:NL:OGECAC:2022:45**

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverrekening/
verrekening/erfgenaam/nalatenschap/verknochtheid

Samenvatting: geen pensioenverrekening ten behoeve van de erfgenamen van een verrekeningsgerechtigde vanwege de verknochtheid van het pensioen aan de verrekeningsplichtige. In deze zaak speelde de omgekeerde situatie: de verrekeningsplichtige was overleden. De verrekeningsgerechtigde kon achterstallige pensioenverrekening vorderen van de nalatenschap.

Annotatie: vgl. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:925 voor een soortgelijke situatie in het kader van pensioenverevening.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:OGECAC:2022:45&showbutton=true&keyword=pensioen>

**Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 maart 2022,
ECLI:NL:GHARL:2022:2382**

Rubriek: pensioen en scheiding/verevening/advies/beroepsfout/advocaat
Samenvatting: recht op conversie volgens de WVPS overeengekomen, mits de vereveningsgerechtigde binnen 6 maanden na het eindigen van het

huwelijk gebruik maakt van het recht op conversie. Advocaat wijst niet op de vervaltermijn voor gebruikmaking van het recht op conversie, waardoor dit recht verloren gaat. Raad van Discipline verklaarde klacht ongegrond. Hof: mede gezien het feit dat de vereveningsgerechtigde 6 jaar ouder was dan de vereveningsplichtige maakte de advocaat een beroepsfout door niet te informeren over de vervaltermijn, waardoor de vereveningsgerechtigde niet op zijn eigen pensioendatum betalingen uit hoofde van conversie ging ontvangen, maar pas 6 jaar later betalingen uit hoofde van pensioenverevening volgens het wettelijk standaardsysteem. Veroordeling tot betaling van schadevergoeding nader op te maken bij staat.

Annotatie: de advisering over pensioen en scheiding luistert nauw en is complex, mede gezien de samenhang met verdeling en alimentatie.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:2382&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 4/4 – 10/4

Geen relevante uitspraken

Week 11/4 – 17/4

**Gerechtshof 's-Hertogenbosch 6 april 2022,
ECLI:NL:GHSHE:2022:1116**

Rubriek: fiscaal/loonbelasting

Samenvatting: pensioen dat betrekking had op de periode 2001 tot en met 2018 werd achteraf in 2018 uitgekeerd en in 2018 volledig belast. Beroep op art. 13a, lid 2 Wet op de loonbelasting 1964 afgewezen omdat het niet van toepassing is daar de belastingplichtige geen zeggenschap heeft over het genietingstijdstip van het pensioen.

Annotatie: art. 13a, lid 1 Wet op de loonbelasting 1964 houdt in dat loon wordt beschouwd te zijn genoten op het tijdstip waarop het wordt, betaald, verrekend, ter beschikking komt of rentedragend wordt of vorderbaar en tevens inbaar wordt. In art. 13a, lid 2 is bepaald dat wanneer wordt overeengekomen dat loon op een ongebruikelijk tijdstip zal worden genoten, wordt met die overeenkomst geen rekening gehouden voor de toepassing van lid 1.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:1116&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba 30 november 2021, ECLI:NL:OGHACMB:2021:439

Rubriek: pensioen en scheiding/verdeling/pensioenverrekening

Samenvatting: geen recht op pensioenverrekening omdat de opgebouwde pensioenen niet in een huwelijksgoederengemeenschap vielen; desondanks recht op grond van een convenant recht op verdeling bij helfte van tot einde huwelijk opgebouwde pensioenrechten. Vordering strekkend tot verdeling gekwalificeerd als nakomingsvordering convenant. Geen verjaring op grond van art. 3:307 BW omdat vordering binnen 5 jaar na pensioeningang is ingesteld. Weliswaar had ook al ten tijde van het eindigen van het huwelijk kunnen worden afgerekend, maar de verdelingsplichtige had het initiatief moeten nemen, deed dat niet en had daarom rekening moeten houden met een vordering strekkend tot betalingen vanaf pensioendatum. Om die reden beroep op rechtsverwerking ook afgewezen.

Annotatie: in deze zaak was geen sprake van pensioenverrekening, maar diende de verdelingsplichtige 50% van het ouderdomspensioen aan de verdelingsgerechtigde te betalen nu de verdelingsplichtige had nagelaten per datum einde huwelijk af te rekenen. Feitelijk trok het Hof een parallel met pensioenverrekening door te oordelen dat gebruikelijke vormen voor verdeling van pensioen is dat hetzij per datum einde huwelijk wordt afgerekend, hetzij vanaf pensioeningang levenslang een deel van het pensioen aan de ex-partner wordt betaald.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:OGHACMB:2021:439&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 29 maart 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:933

Rubriek: toeslagverlening/consistentie eis

Samenvatting: voorwaardelijke toeslagverlening afhankelijk van de door de verzekeraar in depot aangehouden rendementskortingen. Vervolg op onder andere Gerechtshof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2043 waarin werd geoordeeld dat op de werkgever geen bijstortplicht rustte, omdat anders de facto sprake zou zijn van onvoorwaardelijke toeslagverlening. In deze zaak oordeelde het Hof dat de werkgever de consistentie eis van art. 95 Pensioenwet niet schond door het sluiten van het voorheen bestaande gesepareerde beleggingsdepot, daar gedurende een aantal jaren nog conform de ambitie werd geïndexeerd en overigens omdat de verzekeraar, niet de werkgever, de normadressaat van art. 95 Pensioenwet is. Voorts geen handelen in strijd met art. 7:611 BW, art. 13 Pensioenwet of art. 6:162 BW door de werkgever.

Annotatie: de uitspraak uit 2017 werd door mij geannoteerd in PensioenJurisprudentie (PJ 2017/117). Een nieuwe rechtsvraag rijst: zou een vordering op de verzekeraar bestaan indien een depot voor toeslagverlening “leegloopt” en de toeslagverlening stopt door het achterwege blijven van rendementskortingen (of meer algemeen: alle vormen van korting op de premie en/of overrentedeling)? De consistentie-eis leidt tot ex tunc toetsing. De uiteindelijk relevante vraag is dan of de verzekeraar een waarschuwingsplicht heeft als voorzienbaar is dat de geambieerde toeslagverlening niet meer zal kunnen worden gerealiseerd en de werkgever dan de pensioenovereenkomst moet wijzigen, waarvoor de werkgever dan mogelijk dient te compenseren. Als dat zo zou zijn, zou de facto min of meer sprake zijn van onvoorwaardelijke toeslagverlening. Dat lijkt, mede gezien de uitspraak uit 2017, nu juist niet de bedoeling.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2022:933&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 18/4 – 24/4

Rechtbank Oost-Brabant 31 maart 2022, ECLI:NL:RBOBR:2022:1494 en 1495

Rubriek: nakoming pensioenovereenkomst/toeslagverlening/indexering

Samenvatting: onvoorwaardelijke toeslagverlening met ingang van 1 januari 2008 gewijzigd in voorwaardelijke (prijsindex als ambitie, werkgever beslist, geen reserve bij de pensioenuitvoerder). Uitleg pensioenovereenkomst hoewel vastgelegd in een pensioenreglement van de verzekeraar op de initiële versie (voor de wijziging) waarvan de deelnemers geen invloed hadden volgens Haviltex-maatstaf omdat de wijziging slechts 2 deelnemers betrof. Toelichting van de werkgever op de voorwaardelijkheidsverklaring (indexering volgens ambitie, tenzij sprake is van een slechte bedrijfseconomische situatie) bindend. Omdat de bedrijfseconomische situatie geen reden was voor beperktere indexering dan volgens de ambitie, vordering tot ongekorte toeslagverlening toegewezen.

Annotatie: opmerkelijk is dat hier de kwestie dat onvoorwaardelijke toeslagverlening vanaf 2007 niet meer zou kunnen worden gewijzigd op grond van art. 20 Pensioenwet niet aan de orde is geweest. Overigens ben ik van mening dat toeslagverlening die vóór 2007 voorwaardelijk werd overeengekomen maar die vanaf 2007 onbedoeld onvoorwaardelijk werd, ook vanaf 2007 weer opnieuw conform de oorspronkelijke bedoeling voorwaardelijk kan worden gemaakt door het opnemen van een (declaratoire; geen arbeidsrechtelijk wijzigingstraject noodzakelijk) voorwaardelijkheidsverklaring.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOBR:2022:1494&showbutton=true&keyword=pensioen>

en:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOBR:2022:1495&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 12 april 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:1186

Rubriek: nakoming pensioenovereenkomst/goed werkgeverschap/informatieplicht

Samenvatting: Hof oordeelt in kort geding dat een vaststellingsovereenkomst strekkend tot ontbinding van een werknemer tijdens de periode van loondoorbetaling wegens ziekte waarschijnlijk in een bodemprocedure zal worden ontbonden wegens wilsgebreken (dwaling), mede omdat werkgever het goed werkgeverschap schond door werknemer onvoldoende te informeren over de gevolgen van ontbinding van de arbeidsovereenkomst voor de pensioenopbouw (o. 3.4.5.3).

Annotatie: opvallend is dat de premievrije voortzetting van pensioenopbouw vanaf de ingangsdatum van een eventueel te verkrijgen WIA-uitkering niet werd genoemd in het kader van schending van de informatieplicht.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2022:1186&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 25/4 – 1/5

Rechtbank Gelderland 6 april 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:1698

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverrekening

Samenvatting: scheiding in 1994, gemeenschap van goederen, Boon/Van Loon van toepassing; vordering voldoende bepaalbaar indien betaling van maandbedragen wordt gevorderd maar uitsluitend jaarbedragen worden aangetoond; berekening pensioenuitvoerder van bedragen buiten beschouwing gelaten omdat de pensioenuitvoerder zelf aangaf dat onvoldoende gegevens uit 1994 beschikbaar waren, niet duidelijk was of de opgegeven bedragen de verdeelde of te verdelen bedragen betrof en de pensioenuitvoerder schreef over pensioenverevening zodat de indruk is gewekt dat pensioenverevenings- in plaats van pensioenverrekeningsbedragen werden vastgesteld. Vordering tot uitgestelde pensioenverrekening afgewezen omdat ten tijde van de

scheiding tussen partijen was overeengekomen de pensioenverrekening af te wikkelen op basis van betaling van een bedrag ineens (dat destijds niet kon worden betaald omdat het pensioen niet kon worden afgekocht).

Annotatie: in deze zaak geen principieel oordeel of de hoofdregel bij pensioenverrekening is dat een bedrag ineens wordt betaald omdat pensioenverrekening onderdeel van de verdeling van een gemeenschap is, en uitgestelde pensioenverrekening pas in beeld komt indien de koopsom niet kan worden opgebracht. Dit is wel mijn visie op pensioenverrekening. Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBGEL:2022:1698&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Den Haag 26 april 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:3851

Rubriek: verplichte deelneming/bedrijfstakpensioenfonds/eigendom

Samenvatting: mogelijk toekomstig recht op voorwaardelijke toeslagverlening door een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds valt niet onder het eigendomsrecht als bedoeld in artikel 17 Handvest van de grondrechten van de EU. Toekomstige voorwaardelijke toeslagverlening houdt een onzeker uitzicht op waardevermeerdering van pensioen in en geldt niet als eigendomsrecht, zodat geen sprake is van een inbreuk op het eigendomsrecht als toeslagverlening achterwege blijft. Indien het toegekende pensioen wel onder het eigendomsrecht van het Handvest zou vallen en de waarde daarvan door inflatie minder is geworden omdat het pensioen niet steeg, is geen sprake van inbreuk op het eigendomsrecht. De beperking op het eigendomsrecht is toegestaan omdat deze op wetgeving berust, het wezenlijke karakter van het toegekende pensioen niet aantast, noodzakelijk is en beantwoordt aan doelstellingen van algemeen belang.

Motivering:

- Uit het Albany-arrest (HvJ EU 21 september 1999, ECLI:EU:C:1999:430) ter zake de voorwaarden waaronder de verplichtstelling van bedrijfstakpensioenfondsen is geoorloofd volgt weliswaar dat indexering een solidariteitselement is dat bijdraagt aan de rechtvaardiging van de verplichtstelling, maar indexering is niet van doorslaggevende betekenis;
- Het achterwege blijven van indexering is niet in strijd met art. 15 Iorp-richtlijn dat de lidstaten voorschrijft dat binnen een Iorp rechten van een bepaalde hoogte moeten zijn gegarandeerd omdat deze bepaling niet de strekking heeft koopkrachtbescherming te bieden;
- In het Brachner-arrest (HvJ EU 20 oktober 2011, ECLI:EU:C:2011:675) werd geoordeeld dat een de toeslagverlening op een staatsouderdompensioen onder de reikwijdte van richtlijn 79/7 (gelijke behandeling m/v in de sociale zekerheid) viel, maar niet dat de lidstaten pensioenuitvoerders

moeten verplichten koopkrachtbestendige pensioenen te garanderen;

- In het YS-arrest (HvJ EU 24 september 2020, ECLI:EU:C:2020:753 werd geoordeeld dat indien een overeenkomst inzake een bedrijfspensioen inhoudt dat het pensioen wordt geïndexeerd, een niet overeengekomen inhouding op het pensioen en het achterwege blijven van indexering een inbreuk op het eigendomsrecht als bedoeld in art. 17 Handvest vormen, maar dat betekent niet dat dit ook geldt voor het achterwege blijven van vooraf voorwaardelijke toeslagverlening.

Annotatie: voor de rechtsontwikkeling is zeer relevant dat aan art. 17 Handvest (zonder dat dit met zoveel woorden werd geoordeeld) directe en horizontale werking werd toegekend. De reikwijdte van dit artikel gaat daarom veel verder dan die van een instructienorm aan de lidstaten. Onbeantwoord blijft dan nog de vraag of dit ook geldt voor art. 1 Eerste Protocol bij het EVRM. Verdere vragen die in de rechtspraak zouden moeten worden beantwoord hoe te oordelen over rechtenkortingen (vooraf bij wet voorzien, art. 134 Pensioenwet) en het “invaren” onder de WTP indien daarvoor geen individueel instemmingsrecht of bezwaarrecht zal gaan gelden (weliswaar wettelijk geregeld, maar achteraf voor reeds opgebouwd onvoorwaardelijk pensioen).

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2022:3851&showbutton=true&keyword=pensioen>

PHR 18 maart 2022, ECLI:NL:PHR:2022:259

Rubriek: uitvoeringsovereenkomst/opzegging/duurovereenkomst

Samenvatting: de zaak (Campina) betreft in de kern de vraag of een werkgever die de uitvoeringsovereenkomst met het aan zijn onderneming verbonden ondernemingspensioenfonds opzegt méér betalingsverplichtingen kan hebben dan strikt genomen volgens de voorwaarden die volgens de uitvoeringsovereenkomst gelden bij opzegging. Dit in het verlengde van HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134. Gerechtshof Den Haag 9 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:136 oordeelde dat de werkgever onrechtmatig handelde door de uitvoeringsovereenkomst op te zeggen zonder daarbij een redelijke vergoeding aan te bieden. De AG overweegt als volgt:

Driehoeksverhouding bij pensioen. De uitvoeringsovereenkomst was voor onbepaalde tijd gesloten en kende een regeling voor opzegging. Uit het Goglio-arrest (HR 2 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:141) volgt dat de redelijkheid en billijkheid aan de opzegging nadere eisen en beperkingen kan stellen. De eventuele nadere eis in deze zaak is de betaling van (schade)vergoeding.

(Schade)vergoeding. De eventuele vergoedingsplicht gaat verder dan schadevergoeding. De HR acht de volgende omstandigheden relevant (niet limitatief): zijn nog terug te verdienen investeringen gedaan in continuatie van de overeenkomst, de gevolgen van de opzegging, tijd en kosten gepaard met omschakeling in de bedrijfsvoering door de opzegging, afhankelijkheid, de duur van de opgezegde overeenkomst.

De-risiken. Het opzeggen bij het ondernemingspensioenfonds had tot achtergrond het voorkomen van sterke kostenstijging voor voortzetting van de pensioenregeling in de toekomst. Posten die voor vergoeding in aanmerking komen zijn posten die verband houden met instandhouding van de opgebouwde pensioenen (wel: vergoeding voor gemiste herstellpremie indien een herstelplan van toepassing is; niet: indexatiefinanciering, gemist rendement).

Annotatie: een zeer lezenswaardige en uitgebreid gedocumenteerde conclusie die inhoudt dat het cassatieberoep moet worden verworpen.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:PHR:2022:259&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 maart 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:1988

Rubriek: WWZ/billijke vergoeding

Samenvatting: bij het bepalen van de billijke vergoeding rekening gehouden met het gemis aan 50% van de pensioenopbouw tijdens WW; geen rekening gehouden met de mogelijkheid van vrijwillige aanvulling van de tijdens WW gemiste pensioenopbouw omdat werkneemster deze pensioenopbouw bij voortzetting van het dienstverband niet zou hebben gemist.

Annotatie: de uitspraak past in de lijn dat bij het vaststellen van een billijke vergoeding met pensioenschade rekening mag worden gehouden.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2022:1988&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 2/5 – 8/5

Rubriek

Samenvatting

Annotatie

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

Rubriek
Samenvatting
Annotatie
Klik op de link hieronder voor de uitspraak

